

Nr 235.

Av herrar **Hagberg** i Luleå och **Brädefors**, om *anslag till en bostadsproduktionsfond*.

De oerhörda bostadsmisshållandena i Sverige får väl nu anses oemot-sägligt konstaterade. Ett flertal på statligt och kommunalt initiativ tillkomna utredningar har under de sistförflutna åren kommit till resultat, som måste betecknas såsom ytterst nedslående för det nuvarande samhällssystemets möjligheter att något så när tillfredsställande ordna bostadsförsörjningen för det arbetande folket. Hittills har dessa undersökningar nästan uteslutande rört förhållandena i städer och större samhällen (Göteborgsutredningen 1931, Stockholms fastighetskontors utredning 1935 och den nu pågående bostadssociala utredningen). Erfarenheten, bekräftad av smärre stickprovsundersökningar, har emellertid visat, att bostadsnöden visst icke är något för stadssamhällena typiskt, utan att tvärtom förhållandena för stora folkgrupper (jordbruksarbetare, statare, skogsarbetare m. fl.) på den rena landsbygden är långt sämre. Det får därför anses såsom en tvingande nödvändighet att vidtaga åtgärder av den art och omfattning att bostadsförhållandena i landet omedelbart undergår en avsevärd förbättring. De små-åtgärder, som hittills från stats och kommuns sida vidtagits, har liksom åtgärder från konsumenternas sida i bästa fall endast varit tillfälliga nödhjälpsåtgärder och i allmänhet haft karaktären av kvacksalverimetoder. Men under tiden ökas bostadsnöden, under tiden bryts nya generationer ungdom ner genom bostadsmisshållandenas psykiska och fysiska vådor.

De åtgärder, som måste vidtagas, måste vara sådana, som åstadkommer en snabb och betydlig sänkning av den allmänna hyresnivån. Hittills från stat och kommun vidtagna åtgärder har i allmänhet betytt ekonomiskt understöd i en eller annan form åt de privata producenterna, och om inte hyrorna helt fritt bestämts av producenterna, så har dock normerande för hyresläget varit hänsynen till de privata kapitalintressena, vilka naturligtvis icke kunnat vara betjänta av en allmän hyressänkning med därav följande minskning i fastighetsvärdena. Det synes även framgå av t. ex. formuleringen av föreskrifterna för meddelande av statliga bostadslån, att dessa ej få så handhas, att risk för fastighetskrasch kan befaras. Men varje mera betydande hyressänkning måste med nuvarande sätt för kapitalinvesteringen i bostadsproduktionen betyda en fastighetskrasch, åtminstone för de kapitalägare, som ligger med toppinteckningarna, d. v. s. de s. k. fastighetsägarna. En hyressänkning måste därför av det på fastighetsmarknaden investerade kapitalet mötas av en inskränkning av produktionen av nya fastigheter. En åtgärd till förbättrande av bostadsförhållandena måste därför bestå av en

av fastighetskapitalet okontrollerad nyproduktion. Det ligger då i sakens natur, att denna produktion måste drivas statligt eller kommunalt.

Då emellertid även en statlig eller kommunal bostadsproduktion i viss mån kan motverkas av en inskränkning av den privata nyproduktionen, måste de vidtagna åtgärderna avse en produktion av en betydlig omfattning. Normgivande för omfattningen får således ej som hittills vara »det köpkraftiga behovet» utan det verkliga. En uppfattning av detta behovs storleksordning, evad det rör städer och liknande samhällen, kan man få ur bostadssociala utredningens statistiska undersökning av trångboddheten. Utgående från trångboddhetskriteriet 1, 5 »personenheter» per »rumsenhet» kommer man då till att i runt tal hälften av i städer och stadssamhällen boende är trångbodda. Därtill kommer, att denna trångboddhetsnorm inte minst med hänsyn till den ingående undersökning över trångboddhetens favor, som gjorts i särskild bilaga till utredningen, måste anses vara för låg. Så finns t. ex. intet rimligt skäl att räkna ett barn som en halv »person-enhet». Snarare visar nämnda detaljutredning, att spädbarn såväl som barn i skolåldern fordrar större möjligheter till avskildhet. Likaså måste man bestämt opponera mot att mörka hallar och kök räknas som lämplig sovplats. I detta sammanhang måste också påpekas nödvändigheten av åtgärder till undanrödjande av det stora missförhållandet, att i hem anställd arbetskraft anvisas sovplats i kök. Åtminstone i det fall, då detta missförhållande inte vilar på ekonomisk nödvändighet, måste ett av lag stött ingripande från myndigheternas sida möjliggöras. Till uppskattning av bostadsbehovet kan också anföras att en ökning av bostadstillgången på detta sätt endast skulle undanrödja den värsta trångboddheten, medan en förbättring av kvaliteten ej därmed genomfördes. Och även på detta område är missförhållandena stora. Så framgår av bostadssociala utredningen, att av smålägenheter inte mindre än cirka 17 % saknar vatten och avlopp. Bostäder, som även enligt nuvarande normer anses hälsovådliga, finns i oerhört stor utsträckning. Utredningens statistik är i detta hänseende ytterst ofullständig, till stor del beroende på tillsynsmyndigheternas, delvis av brist på andra lämpliga bostäder betingade, överseende med konstaterade missförhållanden och även i viss mån beroende på avsaknaden av klara föreskrifter och straffbestämmelser i gällande hälsovårdslagstiftning. Det är ett absolut krav, att vid den nu ifrågasatta omarbetningen av dessa lagar de påtalade bristerna effektivt avhjälpas.

Trångboddheten är huvudsakligen tillfinnandes i smålägenheter på ett och två rum, beroende på att familjer, som skulle behöva 2- och 3-rumslägenheter av ekonomiska skäl är tvingade att bo i 1- och 2-rums. En nyproduktion måste därför helt inrikta sig på 2-rums, 3-rums och större bostadstyper.

För en sänkning av det allmänna hyresläget är även viktigt, att nyproducerade bostäder ges fullt samma kvalitet som nu producerade, både bygg-

nadstekniskt och vad beträffar utrustningen med centralvärme, bad o. dyl., så att inte en särskild bostadskategori med sämre standard skapas, där prisbildningen inte i samma mån kan påverka hyresnivån i allmänhet. Likaså får inte såsom nu oftast skett produktionen vara av så ringa omfattning att den måste reserveras för en viss klientel (mindre bemedlade barnrika familjer) utan utbjudas på allmänna hyresmarknaden. Lika litet får av de boende fordras ekonomiskt bidrag utöver hyran i form av insats eller liknande, då dels därigenom stora folklager blir uteslutna och dels de boende blir otillbörligt bundna vid sina bostäder och även får stå den största risken vid eventuell framtida hyressänkning.

Finansieringen av produktionen måste alltså ske genom stat och kommun. Och för att undanrödja effekten på hyran av s. k. värdestegringar av fastigheten bör hela finansieringen ske på detta sätt. Lån mot inteckningar, varigenom på fastighetsmarknaden nu direkt intresserat kapital skulle kunna utöva inflytande på hyresläget i de statliga och kommunala fastigheterna, får ej förekomma. Produktionen bör därför bedrivas som ett industriföretag. Till finansieringen torde stat och kommun bära i huvudsaklig lika mån bidraga, eventuellt på så sätt att staten tillskjuter medel motsvarande exempelvis materialkostnaderna för bygget, och kommunen skall vara skyldig att bekosta tomt och arbetslöner dock med möjligheter till annan fördelning i speciella fall. Administrationen handhas av kommunens organ. Från statens sida utövas kontroll över byggnadens planerande och över medlens användande. Detta bör efter lämplig erforderlig utbyggnad av ifrågasvarande institutioner kunna ske dels genom byggnadsstyrelsen såsom centralt organ dels genom de befintliga, länsstyrelserna underordnade, länsarkitekterna. För Stockholms vidkommande, där motsvarande sakkunnighetsinstitution ej finnes, upprättas en sådan, vilket även utifrån överståthållarämbetet nu tillkommande befattning med stadens byggnadsärenden måste anses behövt.

Hyrorna i de på detta sätt producerade bostäderna bör sättas efter en med hänsyn till byggnadens livslängd och till lämplig avskrivning med hänsyn till minskat bruksvärde avpassad tidsrymd, så att investerat kapital efter denna tid kan bli disponibelt för ersättningsbyggnad. Med hänsyn till den tekniska utvecklingen torde denna amorteringstid ej böra sättas över 50 år. Tomten bör utav kommunen medräknas endast till ett värde motsvarande stadsplanekostnaderna och andra faktiskt nedlagda kostnader. Räntesatsen bör sättas lågt. Utöver nu nämnda amorterings-, avskrivnings- och räntekostnader bör hyran inte belastas med annat än drift-, underhålls- och administrationskostnader. Möjlighet bör även beredas att genom centralisation av verksamheten och eventuellt genom kommunal eller statlig produktion även av byggnadsmaterial minska privatvinsten och därigenom minska kostnaderna.

Med vårt yrkande här nedan menar vi inte, att bostadsfrågan är löst.

För att så skall kunna ske fordras genomgripande förändringar i samhället. Vi avser endast att få till stånd ett initiativ från riksdagens sida i ett av vår tids största sociala problem. Vi ha rätt att kräva någon praktisk åtgärd efter alla utredningarna och att riksdagen allvarligare än hittills befattar sig med bostadsfrågan. Dessutom avse vi, att riksdagen bör genom bifall till denna vår motion undanröjda det hinder, som anföres från reaktionära kommunala institutioner, nämligen svårighet att anskaffa billiga pengar för kommunal bostadsproduktion.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen anvisar 100 miljoner kronor till en bostadsproduktionsfond; samt

att denna fond användes för finansiering av bostadsproduktion efter i huvudsak de grunder, som anförts i denna motion.

Stockholm i januari 1936.

Hilding Hagberg.

J. H. Brüdefors.